

Міністерство освіти і науки України

**ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА ІМЕНІ ПЕТРА ВАСИЛЕНКА**

Навчально-науковий інститут бізнесу і менеджменту

Кафедра обліку та аудиту

СИМОНОВ ВЛАДИСЛАВ ОЛЕКСАНДРОВИЧ

Реферат

кваліфікаційної роботи на здобуття ступеня вищої освіти «Бакалавр»

**ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ ЗАРОБІТНОЮ
ПЛАТОЮ В СУЧАСНИХ УМОВАХ ОПОДАТКУВАННЯ
(ЗА ДАНИМИ ЛИПКОВАТІВСЬКОГО АГРАРНОГО КОЛЕДЖУ
НОВОВОДОЛАЗЬКОГО РАЙОНУ ХАРКІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ)**

Спеціальність 071 «Облік і оподаткування»

(освітня програма «Облік і оподаткування»)

Науковий керівник:

кандидат економічних наук, доцент

Накісько Олександр Вікторович

Харків – 2020

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Заробітна плата на сьогоднішній день є основним джерелом доходів працівників, а також однією з найкращих варіантів мотивації для розвитку трудового потенціалу. Облік та контроль розрахунків з оплати праці вважається одним із найважливіших і складних у системі обліку на базі організацій та підприємств. Будь-яке аграрне підприємство приділяє вищезазваному розділу обліку багато уваги та веде його згідно всім правилам в обов'язковому порядку. Саме тому проблемні питання бухгалтерського обліку нарахування заробітної плати та аналізу ефективності використання трудових ресурсів потребують глибоких досліджень, оскільки їх розв'язання у свою чергу позитивно вплине на підвищення ефективності та конкурентоспроможності конкретних суб'єктів господарювання.

Питання обліку та оподаткування заробітної плати, а також аналізу ефективності використання трудових ресурсів розглядало багато науковців, серед яких: О. Андросова, І. Белебеха, Ф. Бутинець, О. Вербило, Л. Герасимчук, І. Горковенко, В. Дієсперов, О. Лишиленко, Т. Маренич, В. Онегіна, О. Покотаєва, В. Сопко, Л. Сук, Н. Ткаченко, О. Чабанюк та інші. Проте, беручи до уваги постійні зміни в вітчизняному трудовому, обліковому та податковому законодавстві, а також розвиток економічних процесів, питання обліку, аналізу та оподаткування заробітної плати залишаються актуальними і потребують подальшого дослідження.

Мета та завдання кваліфікаційної роботи. *Метою роботи* є розробка теоретичних засад та практичних рекомендацій щодо удосконалення обліково-аналітичного забезпечення управління заробітною платою в сучасних умовах оподаткування на аграрних підприємствах.

Мета кваліфікаційної роботи обумовила необхідністю вирішення наступних завдань:

- вивчити економічний зміст та класифікацію форм, видів та систем оплати праці аграрних підприємств;

- розкрити склад фонду оплати праці та класифікацію виплат персоналу на підприємствах;

- висвітлити основні теоретичні аспекти аналізу використання трудових ресурсів на мікрорівні;

- оцінити сучасний фінансово-економічний стан діяльності аграрних підприємств та ефективність використання їх трудових ресурсів (за даними навчально-практичного центру Липковатівського аграрного коледжу);

- розкрити тенденції у обліковому забезпеченні та оподаткуванні заробітної плати на аграрних підприємствах (за даними навчально-практичного центру Липковатівського аграрного коледжу);

- обґрунтувати напрями удосконалення бухгалтерського обліку та оподаткування заробітної плати на аграрних підприємствах;

- запропонувати прогресивні методики аналізу використання трудових ресурсів на аграрних підприємствах;

- здійснити економічне обґрунтування запропонованих напрямів удосконалення обліку, аналізу та оподаткування заробітної плати аграрних підприємств.

Об'єктом дослідження є процес облікового-аналітичного забезпечення управління заробітною платою та її оподаткування на аграрних підприємствах.

Предметом дослідження є теоретичні, методичні й організаційні аспекти обліку, аналізу та оподаткування заробітної плати на аграрних підприємствах.

Методи дослідження. На теоретичному рівні застосовувався діалектичний метод наукового пізнання та системний підхід при розгляді соціально-економічного середовища, у якому функціонують аграрні підприємства, здійснюється оплата праці робітників, її облік, аналіз та оподаткування. За допомогою емпіричних методів (абстрагування, аналізу і синтезу, індукції і дедукції) проводилися дослідження господарських процесів,

форм, видів та систем оплати праці, обліку, аналізу та оподаткування заробітної плати. Економіко-статистичні методи (монографічний, порівняння, групування, табличний) використовувалися при оцінці ефективності діючої системи обліку, аналізу та оподаткування заробітної плати на аграрних підприємствах. Методи причинно-наслідкового зв'язку та абстрагування (при розробці пропозицій щодо удосконалення обліку, аналізу та оподаткування заробітної плати на аграрних підприємствах).

Інформаційною базою дослідження були законодавчі та нормативні акти Верховної Ради та Кабінету Міністрів України, Президента України, Національного банку України, первинні документи, реєстри синтетичного і аналітичного обліку, фінансова, податкова та статистична звітність НПЦ Липковатівського аграрного коледжу, літературні джерела, а також результати власних досліджень та розрахунків.

Особистий внесок здобувача. Кваліфікаційна (бакалаврська) робота є самостійно виконаною завершеною науковою працею, в якій викладено авторський підхід до вирішення поставленого завдання.

Практичне значення одержаних результатів. Основні положення кваліфікаційної роботи доведені до рівня практичних рекомендацій з обліково-аналітичного забезпечення управління заробітною платою в сучасних умовах оподаткування на аграрних підприємствах. Результати дослідження прийняті до впровадження у практичну діяльність аграрного підприємства – навчально-практичного центру Липковатівського аграрного коледжу Нововодолазького району Харківської області.

Публікації. За результатами дослідження опубліковано 2 наукових праці у матеріалах всеукраїнських науково-практичних конференцій загальним обсягом 0,2 ум. др. арк.

Структура та обсяг роботи. Основний зміст роботи викладений на 89 сторінках комп'ютерного тексту. Робота складається із анотації, вступу, трьох розділів, висновків, додатків і списку використаних джерел із 113 найменувань, містить 12 таблиць, 4 рисунків та 10 додатків.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У першому розділі «ТЕОРЕТИЧНІ ПОЛОЖЕННЯ ОБЛІКУ ТА АНАЛІЗУ ПРАЦІ ТА ЇЇ ОПЛАТИ В СУЧАСНИХ УМОВАХ ОПОДАТКУВАННЯ» розкрито економічний зміст заробітної плати та завдання її обліку, форми, види та системи оплати праці, склад фонду оплати праці та класифікація виплат персоналу, теоретичні засади аналізу використання трудових ресурсів на мікрорівні.

У другому розділі «СТАН ОБЛІКУ, АНАЛІЗУ ТА ОПОДАТКУВАННЯ ЗАРОБІТНОЇ ПЛАТИ НА АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВАХ» надано організаційно-економічну характеристику підприємства та аналіз ефективності використання його трудових ресурсів. Розкрито первинний, синтетичний та аналітичний облік розрахунків за виплатами працівникам. Висвітлено порядок нарахування заробітної плати працівників аграрних підприємств, а також процес оподаткування заробітної плати та звітність податкових агентів.

У третьому розділі «НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ ЗАРОБІТНОЮ ПЛАТОЮ» запропоновано напрями удосконалення обліку заробітної плати працівникам на аграрному підприємстві та заходи з оптимізації податкового навантаження. Обгрунтовано організацію аналітичної роботи на аграрному підприємстві та інноваційні методики в аналізі їх трудових ресурсів.

ВИСНОВКИ І ПРОПОЗИЦІЇ

Отримані в ході дослідження результати кваліфікаційної (бакалаврської) роботи вирішують важливе науково-практичне завдання щодо обґрунтування теоретичних засад та практичних рекомендацій щодо удосконалення обліково-аналітичного забезпечення управління заробітною платою в сучасних умовах оподаткування на аграрних підприємствах.

За результатами дослідження можна зробити такі основні висновки:

1. У процесі дослідження дефініції «заробітна плата» встановлено ряд її сутнісних особливостей: Заробітна плата відображає взаємовідносини між власником підприємства (або його представником) і найманим працівником з приводу розподілу новоствореної вартості (продукту). Заробітна плата є грошовим еквівалентом частки найманого працівника у новоствореній вартості (доході), яка залежить від кількості, якості, результатів праці, а також господарської діяльності підприємства. У сучасних умовах господарювання вона виступає як елемент ринку і праці, який має ціну товару, в формі якого найманий працівник продає свою робочу силу. Для найманого працівника заробітна плата - це його трудовий дохід, який він отримує в результаті здібності до праці і який має забезпечити об'єктивно необхідне відтворення робочої сили. Для виробничого підрозділу підприємства заробітна плата – це елемент витрат на виробництво, що входить до складу собівартості продукції (послуг) і, одночасно, головний чинник забезпечення матеріальної зацікавленості працівників у досягненні високих кінцевих результатів праці.

2. Розглянувши системи праці, які використовуються в Україні, та системи оплати праці зарубіжних країн, можна зробити висновок, що міжнародні системи оплати праці орієнтовані на мотивацію працівника. Тобто вони спрямовані на те, щоб працівник сам хотів працювати більше та продуктивніше. А вітчизняні ж системи оплати праці, навпаки, недостатньо гнучкі й слабо мотивують подальше зростання продуктивності праці в умовах розвитку підприємства. Акцентовано увагу на протизатратних

системах оплати праці, а саме грейдируванні, який передбачає більш широкий спектр критеріїв при оцінці праці робітника, аж до вміння вибудовувати відносини з людьми, впливати на них, оперативно приймати рішення, керувати ефективністю і тощо. Доведено, що ефективна система грейдів дозволяє спростити адміністрування корпоративної системи матеріального стимулювання, визначити допустимий розмір винагороди для посад, що знову вводяться, крім того, це інструмент впливу на основні складові витрат на персонал.

3. Порівняння систем обліку розрахунків за виплатами працівників відповідно до П(С)БО 26 та МСБО 19, яке в роботі було здійснено в процесі розгляду класифікації виплат працівникам, свідчить про наявність певних відмінностей між ними та необхідність реформування національної системи обліку відповідно до міжнародної практики із внесенням змін у відповідні нормативні документи. Одним з рішень, яке в довгостроковому плані є корисним для України, буде гармонізація бухгалтерського обліку з міжнародними стандартами та врахування цінного досвіду у сфері пенсійного забезпечення, медичного та соціального страхування. Це дозволить повністю перейти на міжнародну практику обліку і покласти край розбіжностям в обліку виплат працівникам за міжнародними і національними стандартами.

4. У роботі надано організаційно-економічну характеристику виробничо-комерційної діяльності навчально-практичного центру Липковатівського аграрного коледжу, яке обрано господарським об'єктом в кваліфікаційній роботі. У 2019 р. у навчально-практичному центрі відбулося зростання обсягу валової продукції в постійних цінах 2010 р. до рівня 19551,1 тис. грн, що на 23,3% більше порівняно з 2017 р., та на 39,8% порівняно з 2018 р. Обсяг товарної продукції в 2018 р. був – 36691,0 тис. грн, що на 35,0% більше порівняно з 2017 р. та на 44,2% більше порівняно з 2018 р. Площа сільськогосподарських угідь складає – 4271,0 га, яка була сталою впродовж останніх років діяльності. Середньорічна вартість основних засобів та

оборотних активів в 2019 р. порівняно з 2017 р. зросла на 40%. Що стосується періоду з 2018 по 2019 рр., то ріст основних засобів випереджав ріс оборотних, а саме середньорічна вартість основних засобів за цей період склала 48,8%, а оборотних – 16,3%. Підприємство прибуткове та загалом рентабельне. Рівень рентабельності у 2019 р. склав 63,2%, що більше за попередні два роки діяльності, зокрема на 15,7 в.п. порівняно з 2017 р. Норма рентабельності за останній рік діяльності, що аналізується, зросла в два рази і склала 25,5%. Цей показник можна вважати достатнім для інвестування в розвиток підприємства. Виробничий напрямок навчально-практичного центру Липковатівського аграрного коледжу за останні три роки був зерно-соняшниковий.

5. Показники ефективності використання трудових ресурсів та рівня оплати праці на виробництві навчально-практичного центру Липковатівського аграрного коледжу свідчать, що трудова активність робітників зростає, що свідчить про збільшення інтенсивності використання трудових ресурсів порівняно з попередніми роками діяльності. Продуктивність праці в 2019 р. порівняно з 2017 р. зросла на 20,6%, а порівняно з 2018 р. – на 26,0 % що є позитивним показником використання трудових ресурсів. Порівняння цього показника з середніми значеннями по аграрним підприємствам України показує, що у навчально-практичного центру Липковатівського аграрного коледжу він нижчий. Заробітна плата підприємства значно відстає від середньої заробітної плати по галузі, яка станом на грудень 2019 р. складала 9287 грн. У рамках конкретного підприємства відбувається зростання ефективності використання трудових ресурсів та збільшується рівень матеріального заохочення працівників, втім, даний рівень відстає від середнього по галузі, що свідчить, зокрема, про потребу шукати резерви підвищення ефективності використання зазначених ресурсів.

6. Аналіз організації бухгалтерського обліку та системи контролю навчально-практичного центру Липковатівського аграрного коледжу дав змогу встановити, що на підприємстві працює бухгалтерська служба із 5 осіб, яку

очолює головний бухгалтер. Це окремий структурний підрозділ, який веде облік лише господарської діяльності коледжу і не займається бюджетним обліком. Облік здійснюється за допомогою автоматизованої форми обліку з використанням програми «1С: Бухгалтерія 8.3». Вивчення аналітичної роботи навчально-практичного центру Липковатівського аграрного коледжу показав, що вона організована децентралізовано, тобто весь комплекс аналітичних робіт розподіляють по загальній структурі управління. Тобто, кожен відділ (служба, підрозділ) здійснює певний комплекс аналітичних робіт відповідно до свого призначення на підприємстві. Втім, серед економічних підрозділів наявна тільки бухгалтерія. Відсутній планово-економічний та фінансовий відділи. Така організація аналітичної роботи унеможливує розробку стратегічних планів, а також не сприяє податковій оптимізації, так як недостатнім є для виконання таких робіт чисельність і кваліфікація бухгалтерської служби підприємства..

7. Вивчення методики первинного, синтетичного та аналітичного обліку розрахунків за виплатами працівниками за даними навчально-практичного центру Липковатівського аграрного коледжу дало змогу виявити недоліки з цієї ділянки роботи бухгалтерської служби, які стосуються відсутності окремих групувальних та зведених відомостей з обліку праці та її оплати працівників структурних підрозділі підприємства, що не дає змоги забезпечити належний рівень аналітичності інформації для керівництва. Також окремі кореспонденції не відповідають Інструкції про використання Плану рахунків бухгалтерського обліку тощо. Причиною таких недоліків, як показав детальний аналіз, в першу чергу, є відсутність чітко прописаних процедур обліку розрахунків за виплатами працівникам у Наказі про облікову політику та додатків до нього.

8.3 метою гармонізації чинного нормативного забезпечення обліку оплати праці запропоновано внести зміни до рахунка 66 «Розрахунки за виплатами працівникам», зокрема, відкрити чотири субрахунки згідно з класифікацією виплат працівникам, що регулюється П(С)БО 26 та МСБО 19, а саме: субрахунок 661 «Поточні виплати працівникам»; субрахунок 662

«Виплати при звільненні»; субрахунок 663 «Виплати по закінченні трудової діяльності»; субрахунок 664 «Інші виплати працівникам».

9. Розгляд видів відносин із працівниками та їх вплив на податкове навантаження та витрати підприємства дає змогу зробити висновок, що альтернативним варіантом для підприємства є виведення за штат працівників. З метою оптимізації податкового навантаження на фонд оплати праці використовують аутсорсинг, що передбачає виведення персоналу за штат компанії-замовника і оформлення його у штат компанії-провайдера. Таким чином, використовуючи даний інструмент податкового планування, підприємство має змогу мінімізувати свої податкові платежі та витрати.

10. Обґрунтовано, що в нових умовах господарювання проведення економічного аналізу на підприємствах частіше стає предметом уваги керівників та менеджерів. Проте, неефективність результатів аналізу пов'язана з невмілою організацією аналізу на підприємстві. Для проведення ефективного та якісного аналізу, перш за все, необхідно створити аналітичну службу, вибрати форму організації аналізу і тип організаційної структури, які найбільше відповідатимуть системі управління підприємством, та сформуванню належного забезпечення. Безпосередньо, організація аналітичних робіт вимагає дотримання основних принципів аналізу (системності та комплексності) та потребує послідовного виконання певних процедур. Запропонований в роботі порядок організації аналізу та проведення аналітичних робіт забезпечить дослідження всіх аспектів діяльності підприємства, які зумовлені його сезонністю та багатогалузевістю сільськогосподарського виробництва; зменшить дублювання показників та виконання однотипних розрахунків; сприятиме дотриманню з року в рік єдиної методології аналізу, що зумовлює оперативність та якість аналітичних висновків.

11. Встановлено, що підприємства в розвинених країнах світу зорієнтовані на створення робочих місць, де людські ресурси з різноманітними можливостями та цінностями можуть процвітати, тому

кожна людина може досягти позитивної самореалізації. За таких умов підприємства повинні суттєво поглибити аналіз, методичні положення для проведення якого ми запропонували. Розвиток економічної науки та інтеграція окремих її напрямів призводить до того, що вимоги до аналізу визначаються потребами менеджменту, а не можливостями обліку. Ускладнення завдань, які стоять перед підприємствами, зумовлює потреби в розширенні інформаційної бази аналізу різноманітних аспектів діяльності, а тому аналіз трудових ресурсів, поглиблений за рахунок запропонованих етапів, дозволить суттєво підвищити рівень інформаційного забезпечення кадрової політики.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ

1. Симонов В.О., Султонян А.Т. Принципи формування кадрової безпеки аграрних підприємств. *Збірник матеріалів I Всеукраїнської студентської науково-практичної конференції «Теорія і практика сучасної науки очима молоді систем і логістики в АПВ»*. Харків: ХНТУСГ, 2020. С. 37-39.

2. Симонов В.О., Султанян А.Т., Карпенко О.О. Дистанційне навчання в умовах сучасних викликів підготовки фахівців економічного профілю. *Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції, присвяченої 20-річчю з дня заснування кафедри обліку та аудиту ХНТУСГ*. редкол.: Т.Г. Маренич [та ін.]; ХНТУСГ. Х.: «Стильна типографія», 2020. С. 192-194.

АНОТАЦІЯ

Симонов В.О. Обліково-аналітичне забезпечення управління заробітною платою в сучасних умовах оподаткування (за даними Липковатівського аграрного коледжу Нововодолазького району Харківської області). – На правах рукопису.

Кваліфікаційна робота на здобуття ступеня вищої освіти «Бакалавр» за спеціальністю 071 «Облік і оподаткування» (освітня програма «Облік і аудит»). – Харківський національний технічний університет сільського господарства імені Петра Василенка, Харків, 2020 р.

Кваліфікаційну роботу присвячено теоретико-методичному обґрунтуванню та розробці практичних рекомендацій з удосконалення обліково-аналітичного забезпечення управління заробітною платою в сучасних умовах оподаткування.

Заробітна плата на сьогоднішній день є основним джерелом доходів працівників, а також однією з найкращих варіантів мотивації для розвитку трудового потенціалу. Облік та контроль розрахунків з оплати праці вважається одним із найважливіших і складних у системі обліку на базі організацій та підприємств. Будь-яке аграрне підприємство приділяє вищеназваному розділу обліку багато уваги та веде його згідно всім правилам в обов'язковому порядку. Саме тому проблемні питання бухгалтерського обліку нарахування заробітної плати та аналізу ефективності використання трудових ресурсів потребують глибоких досліджень, оскільки їх розв'язання у свою чергу позитивно вплине на підвищення ефективності та конкурентоспроможності конкретних суб'єктів господарювання.

Розкрито економічний зміст заробітної плати та завдання її обліку. Здійснено класифікацію і надано характеристику форм, видів та системи оплати праці. Встановлено склад фонду оплати праці та класифікацію виплат персоналу. Узагальнено теоретичні засади аналізу використання трудових ресурсів на мікрорівні.

Надано організаційно-економічну характеристику аграрного підприємства – НППЦ Липковатівського аграрного коледжу Нововодолазького

району Харківської області та проведено аналіз ефективності використання його трудових ресурсів. Розкрито первинний, синтетичний та аналітичний облік розрахунків за виплатами працівникам. Визначено порядок нарахування заробітної плати працівників аграрних підприємств. Оподаткування заробітної плати та звітність податкових агентів.

Запропоновані напрями удосконалення обліку заробітної плати працівникам на аграрному підприємстві та заходи з оптимізації податкового навантаження на неї. Обґрунтовано інноваційні шляхи організації аналітичної роботи на аграрних підприємствах та методики в аналізі їх трудових ресурсів.

Основні положення кваліфікаційної роботи доведені до рівня практичних рекомендацій з обліково-аналітичного забезпечення управління заробітною платою в сучасних умовах оподаткування на аграрних підприємствах. Результати дослідження прийняті до впровадження у практичну діяльність аграрного підприємства – навчально-практичного центру Липковатівського аграрного коледжу Нововодолазького району Харківської області.

Ключові слова: заробітна плата, системи та форми оплати праці, податок на доходи фізичних осіб, нарахування, утримання, облік праці та її оплати, аналіз трудових ресурсів.

SUMMARY

Symonov V.O. Accounting and analytical support of wage management in modern tax conditions (according to Lipkovativka Agrarian College Novovodolazhsky district Kharkiv region) – Manuscript.

Qualification work for the degree of «Bachelor» in the specialty 071 «Accounting and Taxation» (educational program «Accounting and Auditing»). – Kharkiv Petro Vasylenko National Technical University of Agriculture, Kharkiv, 2020.

Qualification work is devoted to the theoretical and methodological justification and development of practical recommendations for improving the accounting and analytical support of wage management in modern tax conditions.

Wages today are the main source of income for employees, as well as one of the best ways to motivate the development of labor potential. Accounting and control of payroll is considered one of the most important and complex in the accounting system based on organizations and enterprises. Any agricultural enterprise pays a lot of attention to the above section of accounting and conducts it in accordance with all the rules. That is why the problematic issues of accounting for payroll and analysis of the efficiency of human resources need in-depth research.

The economic content of wages and the task of its accounting are revealed. The classification and characteristics of forms, types and systems of remuneration are provided. The composition of the payroll and the classification of staff benefits have been established. Theoretical bases of the analysis of use of labor resources at the micro level are generalized.

The organizational and economic characteristics of the agrarian enterprise - Lipkovativka Agrarian College Novovodolazhsky district Kharkiv region are given and the analysis of efficiency of use of its labor resources is carried out. The primary, synthetic and analytical accounting of payments for employees is revealed. The procedure for calculating salaries of employees of agricultural enterprises is determined. Wage taxation and reporting of tax agents.

The directions of improvement of the account of a salary to workers at the agricultural enterprise and measures on optimization of tax burden on it are offered. Innovative ways of organizing analytical work at agricultural enterprises and methods in the analysis of their labor resources are substantiated.

The main provisions of the qualification work are brought to the level of practical recommendations for accounting and analytical support of wage management in modern conditions of taxation in agricultural enterprises. The results of the study are accepted for implementation in the practical activities of the agricultural enterprise - Lipkovativka Agrarian College Novovodolazhsky district, Kharkiv region.

Key words: wages, systems and forms of remuneration, personal income tax, accrual, retention, accounting of labor and its payment, analysis of labor resources.